ISSN -2583-147X (P), **Vol.- 9, Issue No.X, January 2024**
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ଭାରତୀୟ ଭାଷା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଓଡ଼ିଆ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ଓ କଇଳାଶ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ'

ଅଧ୍ୟାପକ ବିଶ୍ୱନାଥ ସାହୁ

ସାର ସଂକ୍ଷେପ (Abstract) : ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ କୌଣସି ଏକ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ମୂଲ୍ୟବାନ ସଂପଦ । ଏଥିରେ ଶବ୍ଦ ସ୍ରଷ୍ଟାର ସର୍ଜନଶୀଳତା ଲୁଚି ରହିଥିବାରୁ ଏହାର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟା-ବିଶ୍ଳେଷଣ ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଉକ୍ତ ଭାଷାର ଅଭିଧାନକୁ କେବଳ ସମୃଦ୍ଧ କରେନାହିଁ; ବରଂ ଗୋଟିଏ ଜାତିର ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ମଧ୍ୟ ସୂଚୀତ କରେ । ଉକ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦର ସ୍ୱରୂପ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣପୂର୍ବକ ତା'ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଓ ପରିସର ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଅଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଭାରତୀୟ ଭାଷା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ସହ ଓଡ଼ିଆ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦର ଏକ ତୁଳନାତ୍ମକ ସୂଚନା ତିନୋଟି ସାରଣୀ (Table) ମାଧ୍ୟମରେ ଦିଆଯାଇଅଛି । ଏହାପରେ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦର ବିଭାଗୀକରଣ ଦର୍ଶାଇ ଔପନ୍ୟାସିକ କଇଳାଶ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ'ରେ ଏ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଗ କିପରି ହୋଇଛି ତାହା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶାଯାଇଅଛି ।

(୧)

'ଧ୍ୱନି' ଭାଷାର ସର୍ବନିମ୍ନ ସୋପାନ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭାଷା ସୃଷ୍ଟିର ମୂଳ ବା ପ୍ରାକ୍ ଅବସ୍ଥା । ଭାଷାର ଉତ୍ପତ୍ତି ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନ ବିଚାର କଲାବେଳେ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍‌ଗଣ ଧ୍ୱନିକୁ ଆଧାର କରି ହିଁ 'ଧାତୁ ବା ଅନୁରଣନ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ' (Root/ dingdong theory), 'ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ' (Onomatopoic theory), 'ଅନୁରଣନ- ଅନୁକରଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ' (Imitative theory), 'ଭାବାବେଗ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ' (Interjectional/ Poohpooh theory), 'ଅପନୋଦନଧ୍ୱନି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ' (Yo-he-ho theory) ଆଦିର କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି ।[୧] ଇଙ୍ଗିତ ଓ ଧ୍ୱନି ତେଣୁ ଭାବବ୍ୟଂଜନାର ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ ଓ ମୂଳ ଆୟୁଧ; କିନ୍ତୁ ଇଙ୍ଗିତ ବା ସଂକେତ ମଣିଷର ସକଳ ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ବେଳେ ବେଳେ ଅକ୍ଷମ ହୁଅନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଧ୍ୱନିର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଏ । "ବସ୍ତୁର ଯେପରି ଭାବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇଥାଏ, ତାହାର ଗୋଟିଏ ସ୍ଥୁଳ ଆଦର୍ଶ ଅନୁରୂପ ଧ୍ୱନିଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନିଆଯାଏ । ଏହି ଭାଷା ଅବ୍ୟକ୍ତ । ଏହାର କୌଣସି ମୌଳିକ ଅର୍ଥ ନାହିଁ କେବଳ ଅନୁକରଣ । ଏହା ଅତି ସହଜ । ଅତ୍ୟଳ୍ପ କାଳରେ ଅନାୟାସରେ ଏତତ୍ ଦ୍ୱାରା ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଏ । ଏହାର ନାମ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଭାଷା ଅର୍ଥାତ୍ ବସ୍ତୁର ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକାରୀ ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ଭାବ ପ୍ରକାଶ । ଭାବ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପକ୍ଷରେ ଏହା ସହଜ ଓ ସୁବିଧା ଜନକ ।"[୨] ଭାବଦ୍ୟୋତନକୁ ସହଜ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ବସ୍ତୁ ନିର୍ଗତ ଧ୍ୱନିକୁ ଅନୁକରଣ କରି ବକ୍ତା ଯାଦୃଚ୍ଛିକ ଭାବରେ ଏଭଳି ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ନିର୍ମାଣ କରେ । ଏହାକୁ ଇଂରାଜୀରେ କୁହାଯାଏ, 'Onomatopoetic Word' । ଏହି 'Onomatopoeia' ଦୁଇଟି ଗ୍ରୀକ୍ ଶବ୍ଦର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦ 'Onoma' ର ଅର୍ଥ 'ନାମ' (Name) ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶବ୍ଦ 'Poiein' ର ଅର୍ଥ ତିଆରି କରିବା (To make) । ଏଣୁ ଏହାର ଶାବ୍ଦିକ ଅର୍ଥ ହେଲା ନାମ (ବା ଧ୍ୱନି) ଟିଏ ତିଆରି କରିବା । ଅର୍ଥାତ୍ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଏହା ତିଆରି କରୁଥିବା ଶବ୍ଦ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ । ଯଥା- ଆ.... ଆ.... ଆ କିମ୍ବା ଉଫ୍....ଫ୍....

ଆଦି କେବଳ ଏକ ଚିତ୍କାର ଅଟେ । ଏହାର ଅନ୍ୟାର୍ଥ କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବାକ୍ୟରେ କେବଳ 'ଚିତ୍କାର କଲା' ନ ଲେଖି ଏଭଳି ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କଲେ ବାକ୍ୟଟି ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ, ପ୍ରଭାବୀ ଓ ସହଜବୋଧ ହୁଏ ।

ପୃଥିବୀରେ ଧ୍ୱନିଟିଏ ଅଛି ମାନେ ଉକ୍ତ ଧ୍ୱନିକୁ ଧରି ରଖି ପାରୁଥିବା ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦଟିଏ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ନିଶ୍ଚୟ । ତେଣୁ ସେ ଧ୍ୱନିର ସହଜ ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଇଁ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ଏକ ପ୍ରଭାବୀ ମାଧ୍ୟମ । 'ପବନ ବୋହିଲା' କହିବା ଅପେକ୍ଷା ପବନ ଗର୍ଜୁଛି, ସିର୍ ସିର୍ ବୋହୁଛି ବା ପବନ ଫୁସ୍‌ଫୁସେଇ ଚାଲିଗଲା କହିବା ଅଧିକ ଶ୍ରୁତିମଧୁର ଓ ଭାବ ବ୍ୟଞ୍ଜକ । "ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅର୍ଥ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ସାଧାରଣ ଶବ୍ଦଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ । ଏ ଶବ୍ଦ ସାହାଯ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅର୍ଥଦ୍ୟୋତିତ ହୁଏ ତାହା ଅଧିକ ଚାତୁର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ, ଯଥାର୍ଥ ଓ ମନୋଭାବର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ । ଯେପରି ଅଭିବ୍ୟଞ୍ଜନାତ୍ମକ ଯୌଗିକ କ୍ରିୟାପଦ ସାଧାରଣ କ୍ରିୟାପଦ ଠାରୁ ଅଧିକ ସୂକ୍ଷ୍ମଭାବ ପ୍ରକାଶରେ ସକ୍ଷମ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ । ଏ ଶବ୍ଦରେ ଅଛି ଅଧିକ ସଂପ୍ରସାରଣଶୀଳତା, ତାରଲ୍ୟ, ଚାତୁର୍ଯ୍ୟ ଓ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ଭାବ । ଭାବ ଓ ଅନୁଭୂତିର ତୀକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଠିକ୍ ପରିପ୍ରକାଶ । ଏହି ଜାତୀୟ ଶବ୍ଦ ସାହାଯ୍ୟରେ ଯେପରି ସମ୍ଭବ ତାହା କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ ବା ଦୁଇ ଚାରୋଟି ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।" [୩]

ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ପାଠକ ମନରେ ଧ୍ୱନିର ରୂପକଳ୍ପଟିଏ ସୃଷ୍ଟି କରି ପଦ୍ୟ ବା ଗଦ୍ୟ ଭାଷାକୁ ଲୟାତ୍ମକ କରେ । ଏଥିରୁ ଲେଖକର ଖିଆଲି (Playfull) ମନୋଭାବର ପରିଚୟ ପାଏ ପାଠକ । ପାଠକ ଏହାକୁ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ବ୍ୟଞ୍ଜିତ ଧ୍ୱନିକୁ ଶୁଣିପାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ବାସ୍ତବତାକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରେ । ତେଣୁ ଏହା ପାଠକକୁ ପଠନ ଜନିତ ଅଭିଜ୍ଞତା ପ୍ରଦାନ କରେ । ସୂଚନା ଯୋଗ୍ୟ ଯେ ସବୁ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ଅଭିଧାନାନ୍ତର୍ଗତ ନୁହନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ଲେଖକ ନିଜ ଲେଖାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପାଇଁ ନିଜେ ଏକ ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକାରୀ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ :

ପ୍ରଥମତଃ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ପାଠକର ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରେ । ପାଠକ ଏଭଳି ଶବ୍ଦକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଥିବାରୁ ପରୋକ୍ଷରେ ସେ ଭାଷାକୁ ବି ଭଲ ପାଇବସେ । ଏ ଶବ୍ଦ ଖିଆଲି ମନୋଭାବ ପ୍ରସୂତ ଅର୍ଥାତ୍ ମଜାଳିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ପାଠକ ସେଇଠି ଘଡ଼ିଏ ଅଟକେ । ପ୍ରୟୋଗଜନିତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଉପଭୋଗ କରେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଏହା ଭାଷା ସହ ଖେଳକୁଦ କରିବା ପାଇଁ ଲେଖକକୁ ଗୋଟିଏ ଅବସର ଯୋଗାଇ ଦିଏ । ଲେଖକ ଭାବେ ତା ହାତ ପାହାନ୍ତାରେ ଥିବା ସୁଲଭ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଗ କରିବ ନା ସର୍ଜନଶୀଳତାର ପ୍ରଦର୍ଶନପୂର୍ବକ ନୂଆ ଏକ ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକାରୀ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ତେଣୁ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ଭାଷାକୁ ପ୍ରୟୋଗଧର୍ମୀ କରେ ।

ତୃତୀୟତଃ ଏହା ଶୈଳୀ ସଂରଚନାର ଏକ ଉପାଦାନ । ଲେଖକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଶୀଘ୍ର ଓ ସହଜ ଭାବରେ ବୋଧଗମ୍ୟ କରାଏ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ । ତେଣୁ ଏପରି ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ ଶୈଳୀ ବିଷୟକ ଅର୍ଥାତ୍ ଚାତୁର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନର ଏକ ମାଧ୍ୟମ ହୋଇଯାଏ । ସାଧାରଣ ଶବ୍ଦ ବା ବାକ୍ୟଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଯେଉଁଠି ଅକ୍ଷମ, ସେଠି ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ଭାବଦ୍ୟୋତନାକୁ କରିଦିଏ ସହଜ ।

ଚତୁର୍ଥତଃ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ବାସ୍ତବ ଜୀବନକୁ ଦେଖାଏ । ଦୈନନ୍ଦିନ ବାସ୍ତବ ଜୀବନରୁ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଭାଷା ବା ଶବ୍ଦ ସଂଗ୍ରହ କରି ଲେଖକ ନିଜ ରଚନାକୁ ବୋଧଗମ୍ୟ କରେ ।

ସୁତରାଂ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକରୁ ଜଣକର ସର୍ଜନଶୀଳତା ମଧ୍ୟ ଜାଣିହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଧ୍ୱନି ତା'ର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ୱର ଲହରି ଛାଡ଼େ; କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୋତା ନିଜ ବାଗରେ ସେହି ଧ୍ୱନିର ବାହକ ଏକ ଶବ୍ଦ ତିଆରି କରେ । ଏହି ସର୍ଜନା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ଯାଦୃଚ୍ଛିକ । ତେଣୁ କୁକୁର ପାଟିରୁ ନିର୍ଗତ ଧ୍ୱନି ସବୁଠି ସମାନ ହେଲେ ହେଁ ସ୍ଥାନ ଭେଦରେ ଏହା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ । କେଉଁଠି 'ଭୋଭୋ', କେଉଁଠି 'ଭୌ ଭୌ' ତ ଆଉ କେଉଁଠି 'ହ୍ୱାଓ ହ୍ୱାଓ' । ନିମ୍ନରେ ଭାରତୀୟ ଭାଷା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟବହାର ତଥା ଉଚ୍ଚାରଣର ଏକ ନମୁନା ତାଲିକା ଦିଆଗଲା । ଏଥିରେ ତିନିଗୋଟି ସାରଣୀ[୪] ମାଧ୍ୟମରେ ମାନବେତର ପ୍ରାଣୀ, ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଓ ମାନବ ଶରୀରରୁ ନିର୍ଗତ ଧ୍ୱନିଗୁଡ଼ିକୁ ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ କିପରି ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦରୂପ ଦିଆଯାଇଛି, ତାହା ସୂଚୀତ ।

ପ୍ରଥମ ସାରଣୀ: ମାନବେତର ପ୍ରାଣୀଠାରୁ ନିର୍ଗତ ଧ୍ୱନିରୁ ସୃଷ୍ଟ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ

	ବଙ୍ଗଳା	ଇଂରାଜୀ	ହିନ୍ଦୀ	କନ୍ନଡ଼	ମାଲାୟାଲମ୍	ମରାଠୀ	ତାମିଲ	ତେଲଗୁ	ଓଡ଼ିଆ	ଉର୍ଦ୍ଦୁ
କୁକୁର	Gheu Gheu, bheu, bhew, bhou bhou	woof, art, bow, wow, ruff	Bho bho	bow bow	bou bou	bho bho	loll-loll vovw-vovw-vazh vazh	bou bou	bho bho	
ବିରାଡ଼ି	miu miu	miaow meow	myaou myaaoo		myaoo myaoo		miaow (m)	miao(m)	miaun-mioun	meow
ଘୋଡ଼ା	tag, hag iiiii, Chi hni	Oneigh, clip clop	hin-hina			tagdak-tagdak				
ବତକ	pnak pnak	quack				pak pak	kua kua			
କୁକୁଡ଼ା	kak-ku kuk-kooo	cock odood.. cock-a-doodle-doo	ku-kudu-koo		kokura kkoo	kukooch-ko	kokkara-ko	kokkaro-ko	kukuduku kan-kanre-kan	
ପେଚା	huup huup	Ohoo hoo twit twoo toowit toowoo								
ଗାଈ	hamba	moo	moo			hamma		amba	hamba	

ଦ୍ୱିତୀୟ ସାରଣୀ- ମାନବ ଧ୍ୱନିରୁ ସୃଷ୍ଟ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ

	ବଙ୍ଗଳା	ଇଂରାଜୀ	ହିନ୍ଦୀ	କନ୍ନଡ଼	ମାଲାୟାଲମ୍	ମରାଠୀ	ତାମିଲ	ତେଲଗୁ	ଉର୍ଦ୍ଦୁ	ଓଡ଼ିଆ
ହୃଦ	dur dur	Thump	darak	dub		dhad	lappu-	lab-dab	dhak	dhak
ସ୍ପନ୍ଦନ	duru duru dhuk-puk lab dub	thump lub lub		bad dava dava		dhad dhak dhak	tappu	dhak	dhak,	dhak, dhud, dhud
ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି	bhnosh bhnosh	zzzz				ghor, ghurr				Ghun ghun ghudur ghudur
ଛିଙ୍କ	haaci	achoo	ache			achin,	a-choo	Haatch		Haachhi

	jaacchho					acchoo				
ଚିତ୍କାର		ah, arghhow, ouch yeow	ahha, hhauh- hhauh			auaa, aaee				uuff, aahh
ଶିଶୁ କ୍ରନ୍ଦନ	oaa oass	wah wah				waan waan				kwan kwaan

ତୃତୀୟ ସାରଣୀ – ଯନ୍ତ୍ରପାତିରୁ ନିର୍ଗତ ଧ୍ୱନିରୁ ସୃଷ୍ଟ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ

ଯନ୍ତ୍ର/ ଭାଷା	ବଙ୍ଗଳା	ଇଂରାଜୀ	ହିନ୍ଦୀ	କନ୍ନଡ଼	ମାଲାୟାଲମ୍	ମରାଠୀ	ତାମିଲ	ତେଲଗୁ	ଉର୍ଦ୍ଦୁ	ଓଡ଼ିଆ
କାନ୍ଥଘଣ୍ଟା	tik tik	tick toch	tie tie			tik tik	tik tik			tik tik
ଟେଲିଫୋନ	kring kring	ring ring ringaling, brring driring								tring tring
ରେଳଗାଡ଼ି		choo choo woo woo	tree paa tee			choo choo		koo chuk chuk		ghun ghun
କବାଟ ବେଲ୍		Ding dong				ting tong				ting tong, ding dong
କାରଇଞ୍ଜିନ		vroom broom broom broom						raeyyyy		ghur ghur

ତେବେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ହଜାର ହଜାର ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଚଳିତ । ସେ ସବୁର ସଂଗ୍ରହ ହେବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ । ପଣ୍ଡିତ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ରଥଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହିତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଏକ ତାଳିକା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା – "ଡଗଡଗ, ପିଚ୍‌ପିଚ୍‌, ଲହଲହ, ଫଟଫଟ, ଢାଉଁଢାଉଁ, ଜଳଜଳ, ଚରଚର, ଉଡ଼ଉଡ଼, ଫକରଫକର, ଚୁଁଚୁଁ, ଟକ୍‌ଟକ୍‌, ଟଙ୍ଗଟଙ୍ଗ୍‌, ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍‌, ଲଡ଼ଲଡ଼, ଶକ୍‌ଶକ୍‌, ଥପ୍‌ଥପ୍‌, ଖଡ଼୍‌ଖଡ଼୍‌, ଝମ୍‌ଝମ୍‌, ରଣରଣ, ଟହଟହ, କନକନ, ତମତମ, ଫରଫର, ଖଟଖଟ୍‌, ଘଉଘଉ, ଘଡ଼ଘଡ଼, କେଁକେଁ, ଟପ୍‌ଟପ୍‌, ଶଲ୍‌ଶଲ୍‌, ସୁ'ସୁ', ଫଁଫଁ, ଚଙ୍ଗ୍‌ଚଙ୍ଗ୍‌, ଫଡ଼ଫଡ଼, ପଚ୍‌ପଚ୍‌, ଝଣଝଣ, ସଣସଣ, ହଳହଳ, ରାଇରାଇ, ଦପଦପ, ପ'ରପ'ର, ଉଡ୍‌ଉଡ୍‌, ଗଣଗଣ, ଚେଁଚେଁ, ଠକଠକ, ଭସ୍‌ଭସ୍‌, ଟୁପ୍‌ଟୁପ୍‌, ସର୍‌ସର୍‌, ହମ୍‌ହମ୍‌, ମସ୍‌ମସ୍‌, ଧଡ଼୍‌ଧଡ଼୍‌, ଖେଁ ଖେଁ, ରସ୍‌ରସ୍‌, ମଡ୍‌ମଡ୍‌, ଝାଇଁ ଝାଇଁ, ବଜ୍‌ବଜ୍‌, ଧ୍ୱନ୍‌ଧ୍ୱନ୍‌, ଟାପ୍‌ଟାପ୍‌, ରପ୍‌ରପ୍‌, କପକପ, ଚୁଡ଼୍‌ଚୁଡ଼୍‌, ଥର୍‌ଥର୍‌, ଚହଚହ, ଦୂର୍‌ଦୂର୍‌, ଟୁକ୍‌ଟୁକ୍‌, ହୁକ୍‌ହୁକ୍‌, ଘଇଁଘଇଁ, ଚବ୍‌ଚବ୍‌, କଳକଳ, ଟଳଟଳ, ଘୁ'ଘୁ', ରଟ୍‌ରଟ୍‌, ଭକ୍‌ଭକ୍‌, ଖିଲ୍‌ଖିଲ୍‌, ଛଟ୍‌ଛଟ୍‌, ହାଁ ହାଁ, ଟଳମଳ, ଲସପସ, ଲଟପଟ, କଡ଼ମଡ଼, ରଣଝଣ, ମସମସ, ଖଜବଜ, ଛଟପଟ, କଟ୍‌କଟ୍‌, ସେଁସେଁ, ମିଞ୍ଜିମିଞ୍ଜି, ଗମ୍‌ଗମ୍‌, ଲଙ୍ଗ୍‌ଲଙ୍ଗ୍‌, ମଚ୍‌ମଚ୍‌, ଦୁପ୍‌ଦୁପ୍‌, ଝିପିଝିପି, ଝଡ୍‌ଝଡ୍‌, ଗଲଗଲ, ଡବ୍‌ଡବ୍‌, ଡହଡହ, ଢକଢକ, ସୁକ୍‌ସୁକ୍‌, ମେଁମେଁ, ଘେଁଘେଁ, ଗବ୍‌ଗବ୍‌, ଜିକିଜିକି, ଘଡ଼ଘଡ଼, ଖୁସ୍‌ଖୁସ୍‌, ଗାଉଁଗାଉଁ, ହଲହଲ, ଫକ୍‌ଫକ୍‌, ସଡ୍‌ସଡ୍‌, ନକଠକ, ଗୁମ୍‌ସୁମ୍‌, ଲଡ଼ବଡ଼, ନଟଖଟ, ରଟମଟ, ହରବର, ରୁଣଝୁଣ, ଗୁଁପୁଁ, ଟକମକ, ମିଟିମିଟି, ସାଇଁସାଇଁ, ଫସ୍‌ଫସ୍‌, ଟିଣିଟିଣି, ମୁଚ୍‌ମୁଚ୍‌, ପୁଚ୍‌ପୁଚ୍‌, ଦୁମ୍‌ଦୁମ୍‌, ଧୁଡ୍‌ଧୁଡ୍‌, ଗଳଗଳ, ଟବ୍‌ଟବ୍‌, ଟହଟହ,

ବକ୍‌ବକ୍, ଗଲଗଲ, ଭେଁଭେଁ, ଗଁଗଁ, ସୁଁସୁଁ. ଟଣ୍‌ଟଣ୍, ହାଉହାଉ, ଖେଁଖେଁ, ଝୁଣ୍‌ଝୁଣ୍, ମିଁମିଁ, କଲକଲ୍, ଟପ୍‌ଟପ୍, ଧଡ଼୍‌ଧଡ଼୍, ଗଡ଼୍‌ପଡ଼୍, ଲହରପହର, ହଲଚଲ, ଚଡ଼୍‌ଉଡ଼୍, ରଣଭଣ, କଲବଲ, ରବେଇଖବେଇ, ହୁଲ୍‌ହୁଲ୍, ଛଟପଟ ।"

(୨)

ଉପନ୍ୟାସ କ୍ଷେତ୍ରରେ 'ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ' ପ୍ରଫେସର କଇଳାଶ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଏକଇରବଳା ସନ୍ତାନ । ତେଣୁ ଖୁବ ଯତ୍ନ ସହକାରେ ଏହାର ଲାଳନ ପାଳନ ହୋଇଥିବା କଥା ଏହାର ପଠନରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରିହୁଏ । ଏହାକୁ ଆଲୋଚକମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରଥମ ମାନବେତର ଚରିତ୍ରଧର୍ମୀ ଉପନ୍ୟାସ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ବିଷ୍ଣୁଶର୍ମାଙ୍କ ପଂଚତନ୍ତ୍ର ପରି ଏଥିରେ ମଧ ମାନବେତର ପ୍ରାଣୀ ତଥା ଗଛବୃକ୍ଷ ଭିତରେ ମାନବୋଚିତ ଭାବଗୁଣର ଭରପୁର ସମାଗମ ରହିଛି । ଏଥିରେ ଅଛି ଶାଳ ଗଛର ଚଳମାନତା, ବରଗଛର ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ, ଗଞ୍ଜାର ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସଜନିତ ଜାଗରଣ, କୋଚିଲାଖାଇ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ମଧରେ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ପ୍ରେମ, ମାଙ୍କଡ଼ୀର ଭଲପାଇବା ଆଦି ଅନେକ । କେଉଁଠି ହେଲେ ମଣିଷ ଚରିତ୍ର ନାହାନ୍ତି; ଅଥଚ ମଣିଷ ତଥା ତା'ର ଆଖପାଖର ପୃଥିବୀ, ତାର ଚିନ୍ତା-ଚେତନା ଆଦିର ପ୍ରତିଫଳନ ଏ ଉପନ୍ୟାସରେ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ । ୧୯୮୭ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସର ଏକ ଶୀତୁଆ ସକାଳରେ ଶାନ୍ତିନିକେତନର ଉପାସନା ମନ୍ଦିର ପାଖରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଉଥିବାବେଳେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଖେଳାବୁଲା କରୁଥିବା ଦୁଇଟି ପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପରେ ଔପନ୍ୟାସିକଙ୍କ ମନରେ ଜାଗିଥିଲା ଏପରି ଏକ ଉପନ୍ୟାସ ରଚନା କରିବାର ଅଭିଳାଶ । ତାପରେ ଦୀର୍ଘ ଉଣେଇଶ ବର୍ଷ ପରେ ଏ ପରିକଳ୍ପନା ସାକାର ରୂପ ପାଏ କାଦମ୍ବିନୀ ପତ୍ରିକାର ଜୁଲାଇ ୨୦୦୬ ଜନ୍ମ ସଂଖ୍ୟାରେ । ଏଭଳି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଢେର ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି ନିଶ୍ଚୟ । ତେଣୁ ସେ କହନ୍ତି- "ହଁ, ଆରଣ୍ୟକ ଉପଲବ୍ଧି ତ କରିଛି ଖାଲି ଏଠାକାର (ଶାନ୍ତିନିକେତନର ସବୁଜ ପୃଥିବୀ) ପ୍ରକୃତି ନୁହେଁ, ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ବନ ପ୍ରକୃତି ସହ ମୋର ପରିଚୟ ରହିଛି । ଆଉ ଯୋଉ ପଶୁପକ୍ଷୀ, ସରୀସୃପଙ୍କ କଥା ଲେଖିଛି ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଜାଣିବାକୁ, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରକୃତିକୁ ଅଧିକ ଚିହ୍ନିବାକୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ବହିପତ୍ରର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଛି । ତାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିହେବ ନାହିଁ ।"[୫] ଉପନ୍ୟାସ ଭିତରେ ପାଠକ ଯାବତୀୟ ପରୀକ୍ଷା-ନିରୀକ୍ଷା ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ଭାବ, ଭୂମି ଓ ଭଙ୍ଗୀଜନିତ ଅନେକ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ସେ ଏଠି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରେ । ତଥାପି ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ ଏହାର ଅନ୍ୟ ଏକ ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ଦିଗ । ନିମ୍ନରେ 'ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ'ରେ କଇଳାଶ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ଚୟନ ଓ ପ୍ରୟୋଗ ବିଷୟରେ ସଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ।

(କ) ଦ୍ୱୈତ ଏକାକ୍ଷରୀ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ :

ଏଥିରେ ଏକ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱୈତ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇ ଏକ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମରେ ଏହାର ବହୁଳ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ପ୍ରତିଭାତ । ଯଥା-

(୧) ପଲକଯାକ ଘଉଡ଼ାଇ ଆଣିଲେ ତାକୁ ଭୋଃ ଭୋଃ କରି । (ପୃ- ୧୭)

(୨) କୁଟ୍ରାଟିଏ ରହିଛାଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ପଳାଉଥିବ, ଡାଳଟିଏ ମଡ଼ ମଡ଼ କରି ଭାଙ୍ଗି ପଡୁଥିବ, ପବନ ବୋହି ଯାଉଥିବା ସୁ ସୁ ହୋଇ, କି ଶୁଣାଯାଉଥିବ ପକ୍ଷୀଙ୍କ କୂଜନ । (ପୃ- ୨୩)

(୩) ମୁହଁରେ ଥନଭୁଣ୍ଡିଟା ଲାଗିଲା ମାତ୍ରେ ଚଁ ଚଁ କରି ଚୋଷିଗଲା । (ପୃ- ୨୭)

(୪) ସେଇ ରହସ୍ୟମୟ ଅନ୍ଧାରକୁ ଆହୁରି ରହସ୍ୟମୟ କରିଦେଇ, ନୀରବତାର ସେ ବହଳତା ଚିରି ଅଚାନକ ଶୁଣାଗଲା ହୁଁଃ.....ହୁଁଃ..... ଶବ୍ଦ । (ପୃ-୩୯)

(୫) ଦୂରରୁ କେଉଁଠୁ ଶୁଣାଗଲା ତା'ର ପ୍ରତିଧ୍ୱନି, ହୁଁଃ..... ହୁଁଃ.....। (ପୃ-୩୯)

ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ବାକ୍ୟମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହୃତ ଭୋଃ..... ଭୋଃ, ସୁ' ସୁ, ଚଁ ଚଁ, ହୁଃ ହୁଃ ଆଦି ଦ୍ୱୈତ ଏକାକ୍ଷରୀ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ କେଉଁଠି ଭୟ ତ କେଉଁଠି କମନୀୟତା ତଥା କୋମଳ କ୍ଷୁଧା ଆଦି ଅର୍ଥ ବ୍ୟଂଜିତ କରି ଆକର୍ଷଣର କେନ୍ଦ୍ର ପାଲଟିଛି ।

(ଖ) ଦ୍ୱୈତ- ଦ୍ୱି-ଅକ୍ଷରୀ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ :

ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁଇ ଅକ୍ଷର କ୍ରମରେ ସନ୍ନିବଦ୍ଧ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ଲାଗି ଲାଗି ଦ୍ୱୈତ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ । ଉକ୍ତ ଉପନ୍ୟାସରେ ଏ ଧରଣର ସର୍ବାଧିକ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ । କେତେ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ସତେ ଯେମିତି ଔପନ୍ୟାସିକ କଇଳାଶ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପ୍ରିୟଶବ୍ଦ ଭଳି ପ୍ରତ୍ୟୟମାନ ହୁଅନ୍ତି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କିଛି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଭାବରେ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା -

(୧) ତେଲ ଲିପିଲା ପରି ପିଚ୍ ପିଚ୍ ଶାଗୁଆ ପତ୍ର, ଝଙ୍କା ଝଙ୍କା । (ପୃ- ୦୯)

(୨) ସେଇ ଖର୍ ଖର୍ ଶବ୍ଦରେ ପବନ ଧାଇଁ ପଳାଏ । (ପୃ- ୦୯)

(୩) ଏବେ ଖପ୍ ଖପ୍ ହେଇ କୁଦା ମାରି ଚାରି ପାଂଚ ମାଙ୍କଡ଼ ତା'ର ଗୋଟା ଦେହରେ ବିଛେଇ ହେଇ ବସିଗଲେ । (ପୃ- ୧୨)

(୪) ଗୋଟିଏ ପଟର ତାଳ ଥର ଥର ଥରିଉଠିଲା । (ପୃ- ୧୩)

(୫) କୁକୁରମାନଙ୍କର ଦଖଲରେ ଅତିକାୟ ସେଇ ମାଂସ ପିଣ୍ଡୁଳାଟି ଥିବାବେଳେ କାଉ କାନରେ ହଠାତ୍ ଟପ୍ ଟପ୍ ଶବ୍ଦ ପଡ଼ିଥିଲା । (ପୃ- ୧୯)

(୬) ଝିରି ଝିରି ଶବ୍ଦର ସେ ହସ ହସିଦେଇ ସତେ ଯେମିତି ବରଗଛ ଗ୍ରହଣ କଲା କାଉର କୃତଜ୍ଞତା । (ପୃ- ୧୯)

(୭) ବରଗଛର ପତ୍ର ପରସ୍ପରକୁ ଝିରି ଝିରି ଛୁଇଁଗଲେ । (ପୃ- ୨୩)

(୮) ଅକାରଣେ କୋଳର ପିଲାଟିକୁ ଖାଉଁ...ଖାଉଁ... କରି ଆଦର କରିପକାଇଲା । (ପୃ- ୨୬)

(୯) ଛାତିର ଧୁକ୍ ଧୁକ୍ ପୁନର୍ବାର ମନେ ପକାଇଦେଲା ତାକୁ କୁଆଡ଼େ ସେ ଯିବ । (ପୃ- ୨୯)

(୧୦) ଏ ଅରଣ୍ୟ ଖଣ୍ଡର ଯେତେ ଦୂର ଯାଏଁ ଆଖି ପାଏ ଶାଳର, ଯେତେ ଯେତେ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଛ ବୃଛର ଫାଙ୍କ ଦେଇ ଉପରଟା ଦେଖା ପାଏ, ଦେଖେ ସେଠି ବି ସେଇ ଡାଳପତ୍ରର ଜମାଟ ଭିତରେ ବି ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଛି ଆକାଶର ରୂପ । (ପୃ- ୩୩)

(୧୧) ଘର ଫେରନ୍ତା ଉଲ୍ଲାସରେ ସେ ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ସ୍ୱର ବି ଶୁଣିନାହାନ୍ତି କେହି । (ପୃ- ୪୦)

(୧୨) ଦଳଟା ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଥମ ଥମ ଭାବ । (ପୃ- ୪୧)

(୧୩) ପବନ ସାଇଁ ସାଇଁ ଖେଳି ଯାଉଛି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ । (ପୃ- ୪୭)

(୧୪) ଚକ୍ ଚକ୍ କରିଦେଲା ଅରଣ୍ୟର ଅନ୍ଧାରକୁ । (ପୃ- ୭୦)

(୧୫) ଶାଳ, ବର୍ଷା, ବିଜୁଳି, ପବନର ଉତ୍ପାତ ଭିତରେ ଦେଖିଥିଲା ସେ ଶବ୍ଦ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହୁତ୍ ହୁତ୍ ଜଳିଉଠିଲା ତା'ପାଖର ତାଳ ଗଛ ଟିଏ । (ପୃ- ୭୧)

ଦ୍ୱୈତ ଦ୍ୱିଅକ୍ଷରୀ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ପ୍ରାୟତଃ ଶ୍ରୁତି ମଧୁର ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏକ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ନୃତ୍ୟାତ୍ମକ ଅବବୋଧ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏ ଧରଣୀୟ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ପ୍ରତୁଳ । ଭୟ, ସ୍ନେହ, ଆଦର, ଉଲ୍ଲାସ, ଚିନ୍ତା, କୌତୁକ ଆଦି ଭାବକୁ ବ୍ୟଞ୍ଜିତ କରିବା ପାଇଁ ଲେଖକ ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ସଫଳ ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି ଆଲୋଚ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସରେ ।

(ଗ) ଦ୍ୱୈତ ତ୍ରି-ଅକ୍ଷରୀ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ :

ଏକ ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ଲେଖକ ବେଳେବେଳେ ତିନି ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦକୁ ଯୋଡ଼ାଯୋଡ଼ି କରି ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି । ଯଥା- ଝପର ଝପର, କଟର କଟର, କିଚିରି କିଚିରି ଇତ୍ୟାଦି । 'ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ' ରେ ଏହାର ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଛି -

(୧) ଡିମିରି ଗଛରୁ ବାଦୁଡ଼ିଟିଏ କିଚିର୍ କିଚିର୍ କରି ଉଠିଲା । (ପୃ- ୩୦)

(୨) ତା'ର ହୁଃ..... ହୁଃ ଡାକ ବାହି ଆଣିଲାନି କହାରି ଖିର୍ରର୍..... ଖିର୍ରର୍... ଶବ୍ଦ । (ପୃ- ୩୯)

(୩) ସନ୍ଧ୍ୟାର ସେ ଅନ୍ଧାର ଗମ୍ଭୀର ନିସ୍ତବ୍ଧତାକୁ ହଠାତ୍ ଓଲଟ ପାଲଟ କରିଦେଲା ପଲଟାଯାକ ମାଙ୍କଡ଼ଙ୍କ କିର୍ରର୍.....କିର୍ରର୍ ଶବ୍ଦ । (ପୃ- ୪୨)

(୪) କ୍‌କକ...କ୍‌କକ... କ୍ଷୀଣ ଏ ଶବ୍ଦ ପରେ ପରେ ମାଟି ଘେରର ହଳଦିଆ ଅଣ୍ଟା ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିଲା ମେଞ୍ଚାଏ ଲାଲୁଆ ବସ୍ତୁବିଶେଷ । (ପୃ-୭୫)

(୫) କ୍‌କକ...କ୍‌କକ... ଅଣ୍ଡିରା କୋଚିଲାଖାଇର ସେ ରାବ ଶୁଣିବାକୁ ଶାଳକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । (ପୃ- ୭୬)

(୬) ଗୁମ୍ ହୋଇଥିବା ପବନ ପୁଣି ଅଚାନକ ହାଲୁକା ହାଲୁକା ହେଇ ଶାଳ ପାଖକୁ ଆସୁଥିଲା । (ପୃ- ୭୯)

ଏଠି ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ୱୈତ ତ୍ରି-ଅକ୍ଷରୀ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦମାନ କେତେବେଳେ ସମ୍ବେଦନା କେତେବେଳେ ଭୟ ତ ଆଉ କେତେବେଳେ ଆପଣାପଣର ଭାବୋଦ୍ରେକ କରୁଛନ୍ତି ।

(ଘ) ବର୍ଣ୍ଣ ଅମେଳଯୁକ୍ତ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ :

ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କାଳରେ ବେଳେବେଳେ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ସମତା ରହେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁରୁ ସବୁବେଳେ ସମାନ ଧରଣର ଧ୍ୱନି ବାହାରେ ନାହିଁ । ଧ୍ୱନିଗତ ଭିନ୍ନତାରୁ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ଅସମାନତା ସ୍ୱାଭାବିକ । କେଁ... କଟର, ସୁଁସାଁ, ଫିସ୍ ଫାସ୍ ଆଦି କେତେକ ଏ ଧରଣୀୟ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ । 'ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ'ରୁ ନିମ୍ନରେ ଏ ବର୍ଗୀୟ କେତୋଟି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦିଆଗଲା-

(୧) ପଡ଼ି ଯାଉ ଯାଉ 'ଡ଼ 'ଡ଼ ଡେଣା ମେଲାଇ ଶାଗୁଣାମାନେ ସମ୍ଭାଳିଗଲେ । (ପୃ- ୧୧)

(୨) ମନଟା ଖାଲି ଛକପକ ଲାଗୁଛି । (ପୃ- ୨୮)

(୩) କିଚିରି ମିଚିରି କରି ଛୁଆକୁ ଆଦର କରିଥାନ୍ତି । (ପୃ- ୪୧)

(୪) ଆଉ ଶୁଣା ଯାଉନଥିଲା ପକ୍ଷୀଙ୍କ କାଁ ଭାଁ ରାବ । (ପୃ-୪୨)

(୫) ମାଁ କୋଚିଲାଖାଇ ତା ପିଲାଙ୍କ ଚିଁ....ଚାଁ....ରେ ମାଟି ଲେପ ଭାଙ୍ଗି ପିଲାଙ୍କୁ ବାହାରକୁ ଆଣିବ ନାହିଁ । (ପୃ- ୬୭)

(ଙ) ମାଳଯୁକ୍ତ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ :

ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ବେଳେବେଳେ ମାଳମାଳ ବା ଗୁଚ୍ଛାକାରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ପରିବେଶକୁ ଆହୁରି ଗଭୀର ତଥା ବାସ୍ତବ କରିବା ଇଚ୍ଛାରେ ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦକୁ ଗୁଚ୍ଛକରି ଭାଷାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାନ୍ତି । 'ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ' ରେ ଏପରି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଲକ୍ଷଣୀୟ । ଯଥା-

(୧) 'ଡ୍ 'ଡ୍ 'ଡ୍ 'ଡ୍ ଉଡ଼ି ଆସି ଦଳେ ଶାଗୁଣା ତା'ର ନହକାଡାଳ ଦି'ଟାରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । (ପୃ- ୧୧)

(୨) ସବୁ ଶାଗୁଣା ଏକା ସଙ୍ଗେ ହସି ଉଠିଲେ । ଖ୍ରର୍ର, ଖ୍ରର୍ର । ଖ୍ରର୍ର ଖ୍ରର୍ର । (ପୃ- ୧୧)

(୩) ରାଗିଲେ ଖ୍ରୁଁ ଖ୍ରୁଁ ଖ୍ରର୍ରର୍ ହେଇ ଗାଳି ଲାଗିବେ । (ପୃ- ୧୨)

(୪) ଝଣ ଝଣ..... ଝଣ ଝଣ..... ହେଇ ଉଠିଲା ବରଗଛର ପତ୍ରସବୁ । (ପୃ- ୪୬)

(୫) କୁପ୍... କୁପ୍... କୁପ୍... କୁପ୍ । (ପୃ- ୫୯)

(୬) ଟ୍ୟା... ଟ୍ୟା...ଟ୍ୟା... ଟ୍ୟା... । ଗଞ୍ଜା ଉପର ଦେଇ ଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ପକ୍ଷୀଟିଏ । (ପୃ- ୬୧)

ଏଗୁଡ଼ିକରେ ଅନେକତ୍ର ସ୍ୱାଭାବିକତା ଫୁଟି ଉଠୁଥିବାବେଳେ ଅନେକତ୍ର କୃତ୍ରିମ ପ୍ରୟୋଗ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।

(ଚ) ପ୍ରକରଣ ଭିତ୍ତିକ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ :

ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ବାସ୍ତବ କରିବା ପାଇଁ ଲେଖକ ଗୋଟିଏ ପାଠାଂଶ ଭିତରେ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦକୁ ନେଇ ଆସି ସଂଯୋଜିତ କରେ । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ- ଲେଖକ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଏକ ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟର ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ ସେ ସମୟରେ ବିଲୁଆର ହୁକେ ହୁ, ଝିଙ୍କାରୀର ଚିଁ ଚିଁ, ବେଙ୍ଗର କଟର୍ କଟର୍, ପେଚାର କୁ-କୁ-କୁ, ଗାଈ-ବଳଦଙ୍କ ହମ୍ବାରଡ଼ି ସହିତ ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ଧ୍ୱନିକୁ ଏକତ୍ର ଗୋଟିଏ ପାଠାଂଶ ମଧ୍ୟରେ ସମାବେଶ କରାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାରରେ ଲେଖକଙ୍କର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା କୌଣସି ଏକ ଅବସ୍ଥା, ଘଟଣା ବା ପରିବେଶର ସଠିକ୍, ବାସ୍ତବ ତଥା ନିଛକ ଚିତ୍ର ଅବବୋଧ କରାଇବା । ଆଲୋଚ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସରେ ଏହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହେଲା –

(୧) କୁତ୍ରାଟିଏ ରଡ଼ିଛାଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ପଳାଉଥିବ, ଡାଳଟିଏ ମଡ଼ ମଡ଼ କରି ଭାଙ୍ଗି ପଡୁଥିବ, ପବନ ବୋହି ଯାଉଥିବ ସୁସୁ ହେଇ, କି ଶୁଣାଯାଉଥିବ ପକ୍ଷୀଙ୍କ କୂଜନ । କିଛି ବି ଗୋଟେ ଘଟିବା ଦରକାର । ନଚେତ୍ ଠିକ୍ ସେହି ଗଭୀର ପ୍ରଶାନ୍ତି- ସେଇ ନିବିଡ଼ ସ୍ତବ୍ଧତା ଭିତରେ କୁକୁରଯାକ ବିପଦ ଦେଖିଲା ଭଳି ଚିର୍ ଚିରେଇ ଉଠି ଦୌଡ଼ନ୍ତି ଏଣେ ତେଣେ । (ପୃ- ୨୩)

(୨) ଛାତି ଭିତରଟା ଧୀର ହୋଇ ଧକ୍ ଧକ୍ ହେଉଥିଲା । ଯଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମାଇ ମାଙ୍କଡ଼ ନିଜକୁ ନିଜେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଦେଲା, 'କୁଆଡ଼େ' – ଅନୁଭବ କଲା ତା ଛାତିର ଧକ୍‌ଧକ୍ ବଢ଼ି ଯାଇଛି ହଠାତ୍ । ଗୋଟିଏ ଧକ୍‌ରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଧକ୍ ହେବା ମଝିର ସମୟ ବ୍ୟବଧାନ କମି କମି ଆସୁଛି । (ପୃ- ୨୮)

(୩) ଚାଉଁ କରି ଦେହରେ କ'ଣ ବାଜିଲା । 'ଆତ୍ମରକ୍ଷା' ! ଚଟ୍ କରି କାଉ ମନକୁ ଚାଲି ଆସିଲା ଏ କଥା ପଦକ । ସାଏଁ

କରି ଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ସେ ଘାଉଆ ମଇଁଷିଟି କାନ୍ଧରୁ । ବେଶୀ ଦୂର ନୁହେଁ, ଟିକେ ବାଟ ଯାଇ ଚକ୍କର କାଟି ପୁଣି ବସି ପଡ଼ିଲା ତା' ପିଠିରେ । ଦଲ୍ ଦଲ୍ ସେ ଘା' ମନ୍ଥାକରେ ଥଣ୍ଟ ପୂରାଇବାକୁ ତା'ର ତର ସହୁନଥିଲା । (ପୃ- ୪୩)

(୪) କୁପ୍... କୁପ୍... କୁପ୍... କୁପ୍... କୁପ୍...କୁପ୍... ଏକା ରାହାକେ ଡାକି ହେଇଗଲା ଏ ଶବ୍ଦ । ଶିଉଳି ଆଉ ଗଣ୍ଡିର କଥା ସେ ଦିନ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଫୁଲ ପରି ନରମ ସେ ମାଟିକୁ ଆଶ୍ରା କରିଥିଲା ବଡ଼ ଚକଡ଼ାଏ ଘାସ ଆଉ ଅରାଏ ବୁଦବୁଦକିଆ ଜଙ୍ଗଲ । ଶବ୍ଦଟି ଭାସି ଆସୁଥିଲା ସେଇଠୁ । ଓଦା ମାଟିର ଶାଗୁଆ ଘାସ ଆଉ ନରମ ଖରା ମଝିରେ ଥିଲେ ଯୋଡ଼ିଏ କୁମ୍ଭାଟୁଆ । କୁପ୍..... କୁପ୍..... କୁପ୍..... କୁପ୍..... କୁପ୍..... କୁପ୍ । x x x x । କୁପ୍..... କୁପ୍..... କୁପ୍ ଶବ୍ଦର ଗୋଟିଏ ଅନନ୍ତ ଲହର ଖେଳିଯାଇଛି ସେ ଖଣ୍ଡକରେ । (ପୃ- ୪୯) ।

(ଛ) ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ :

ଅନେକ ସମୟରେ ଲେଖକ ଏକକ ଉଚ୍ଚାରିତ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗକରି ନୂତନ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ତିଆରି କରେ । ଯଥା- ମଲମଲି, କଟକଟିଆ, 'ଟକିନା ଇତ୍ୟାଦି । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦରେ ଏଇ, କିନା, କିନି, ଇ ଆଦି ପର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗଦ୍ୱାରା ନୂତନ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି କରି କୌଣସି ଏକ ପରିବେଶକୁ ସୂଚାଇବା ଭଳି ଚିତ୍ରଟିଏ ପାଠକ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଏ ଲେଖକ । ଆଲୋଚ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥିବା ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରୁ ଆମେ ଏହାକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ।

(୧) ନଚେତ୍ ଠିକ୍ ସେଇ ଗଭୀର ପ୍ରଶାନ୍ତି- ସେଇ ନିବିଡ଼ ସ୍ତବ୍ଧତା ଭିତରେ କୁକୁରଯାକ ବିପଦ ଦେଖିଲା ଭଳି ଚିର୍‌ଚିରେଇ ଉଠି ଦୌଡ଼ନ୍ତି ଏଣେତେଣେ ।(ପୃ-୨୩)

(୨) ଫୁଲ ପରି ନରମ ସେ ମାଟିକୁ ଆଶ୍ରା କରିଥିଲା ବଡ଼ ଚକଡ଼ାଏ ଘାସ ଆଉ ଅରାଏ ବୁଦବୁଦକିଆ ଜଙ୍ଗଲ । (ପୃ- ୪୯)

(ଜ) ଯୋଜକ (-) ଚିହ୍ନଯୁକ୍ତ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ :

ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଯେତେବେଳେ ଦୁଇଟି ଧାଡ଼ିରେ ରହୁଥାଏ । ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିର ଶବ୍ଦାଂଶ ପରେ 'ହାଇଫେନ' ଅର୍ଥାତ୍ 'ଅବଗ୍ରହ' ବା ଯୋଜକ (-) ଚିହ୍ନର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ସମାସ ନିଷ୍ପନ୍ନ ପଦମାନଙ୍କ ମଝିରେ ଏହି ଚିହ୍ନ ଦିଆଯାଏ । ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଜକ ଚିହ୍ନ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଲେଖକମାନେ ଚମତ୍କାରିତା ଆଣିଥାନ୍ତି । ଯଥା- ଗଁ-ଗଁ, ଫେଁ-ଫେଁ, ମେଁ-ମେଁ, କୁଆଁ-କୁଆଁ ଇତ୍ୟାଦି । 'ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ'ରୁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଉଦାହରଣକୁ ଦେଖାଯାଇପାରେ ।

(୧) କାଉ କା-କା-ରାବି କିଛି ଦୂର ଡେଣା ହଲାଇ ଉପରକୁ ଉପର ଉଡ଼ିଗଲା । (ପୃ- ୨୫)

(ଝ) 'କରି' ଅସମାପିକା କ୍ରିୟାଯୁକ୍ତ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ :

ଏକକ ଉଚ୍ଚାରିତ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ସହିତ 'କରି' ଅସମାପିକା ଯୋଗକରି ନୂତନ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଲେଖକ । ଏ ଧରଣର ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ପ୍ରାୟତଃ ଶୀଘ୍ରତାକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ନିମ୍ନରେ କଇଳାଶ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ବ୍ୟବହାରଗତ ବୈଚିତ୍ର୍ୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇପରେ-

(୧) ଦେଖ ତା' ଦେହରେ ବସିଥିବା ଚଢ଼େଇମାନେ ଫୁର୍‌ର୍‌ର କରି ଉଡ଼ି କାହିଁ ଚାଲିଯିବେ । (ପୃ- ୯)

(୨) ତା ରାଗ ଦେଖି ଯୋଉ ବାଇଚଢ଼େଇ କେଉ ପୁଞ୍ଜା ବସିଥିଲେ, ଫୁର୍‌ର୍ କରି ଉଡ଼ିଗଲେ । (ପୃ-୧୪)

(୩) କହିଲା ଆଉ ଝଟ୍‌କରି ଶାଳରୁ ଆମ୍ବ, ଆମ୍ବରୁ ମହୁଲ, ମହୁଲରୁ ଶିରୀଷ ଗଛ ଡେଇଁ ଡେଇଁ କୁଆଡ଼େ ଉଭାନ ହୋଇଗଲା । (ପୃ- ୧୪)

(୪) ନଚେତ୍ ସେ ଅପେକ୍ଷାରେ ହିଁ ରହିଥିବ ଓ ତା'ର ସବୁଠୁ ପ୍ରିୟ ବସ୍ତୁ ଆଖିଟିକୁ ଏଇ ଶାଗୁଣା କେହି ଟପ୍ କରି ଗିଳି ପକେଇବେ । (ପୃ- ୧୬)

(୫) ଥରେ, ଦି'ଥର ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ଖପ୍ କରି ଡେଇଁ ପଡ଼ି ମଇଁଷିର କାନ ପାଖରେ ବସି ନ ପଡ଼ିଚି ନୁହେଁ ମାତ୍ର ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳେ କେହି ନା କେହି କୁକୁରର ଦାନ୍ତ ନିକୁଟି, ଆଖି ସଂକୁଚେଇ, ଓଠ ବଙ୍କେଇ ଖିଃ କରି ତାକୁ ଘୁଡୁକି ଦିଅନ୍ତି । (ପୃ- ୧୬)

(୬) ତାପରେ ହଠାତ୍ ଡେଣା ସ୍ଥିର କରି ଗୋଡ଼କୁ ପେଟ ଆଡ଼କୁ ଚାପି ଦେଇ ସାଇଁ କରି ଖସିପଡ଼ି ବସିଗଲା ଠିକ୍ ସେଇ ଘାଉଆ ମଇଁଷି ପିଠିରେ । (ପୃ- ୨୫)

(୭) ଆଗପଛ ବିଚାର ନକରି କେଜାଣି କେମିତି ସେ ହାତଟା ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଭିତରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଖପ୍ କରି ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ମାଟିକୁ । (ପୃ- ୨୭)

(୮) ଯେମିତି ସେ ପକ୍ଷୀଦଳ ଗୋଡ଼ାଗୋଡ଼ି ହଉହଉ, ଧୂଳି ଗଡ଼ାଗଡ଼ି ହଉହଉ ଚଟ୍ କରି ଉଠି ଆସି ତା' ଡାଳରେ ବସିଯାଆନ୍ତି ଘଡିଏ । (ପୃ- ୩୨)

(୯) କୋରଡ଼ ଅଣ୍ଟିଟି ସେ ଫଳତକ ଟୁପ୍ କରି ଗିଳି ଦେଉଛି । (ପୃ- ୬୫)

ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଫୁର୍ର୍ର (ପୃ-୯), ନଡନଡ (ପୃ- ୧୧), ଗହଗହ ଚହଚହ (ପୃ- ୧୩), ସର୍ର (ପୃ- ୧୭), କନକନ (ପୃ- ୪୭, ୪୬), ହମ୍ବା (ପୃ- ୪୬ ଓ ୬୮), ଖପ୍ (ପୃ- ୫୧) ଆଦି ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ 'ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ'ରେ ଔପନ୍ୟାସିକ ବହୁତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରିଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ସୁତରାଂ ଆଲୋଚ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସରେ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦର ଏକ ବୈଚିତ୍ର୍ୟମୟ ପ୍ରୟୋଗ ପାଠକ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରେ । ଔପନ୍ୟାସିକଙ୍କ କଳାକୁଶଳତା ଏଠି ସ୍ୱଷ୍ଟ ଅନୁମେୟ । ଏଭଳି ଶବ୍ଦ ସମୂହ 'ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ'ର ଭାଷାକୁ ଅଧିକ ଚିତ୍ରଧର୍ମୀ, ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥା ପ୍ରଭାବଶାଳୀ କରାଇବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରିଛି । [୬]

ପ୍ରାନ୍ତଟୀକା :

୧. ସାହୁ, ପ୍ରଫେସର ବାସୁଦେବ, ଭାଷା ବିଜ୍ଞାନର ରୂପରେଖ, ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ, ନବମ ପୁନଃ ମୁଦ୍ରଣ ୨୦୧୩, ପୃଷ୍ଠା- ୪୫-୪୯ ।

୨. ରଥ, ପଣ୍ଡିତ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ, ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଭାଷା, ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ, ଷଷ୍ଠ ଭାଗ, ଦ୍ୱାଦଶ ସଂଖ୍ୟା, ପୃ-୨୭୬-୨୭୯ ।

୩. ପ୍ରଧାନ, ଡ. ସବିତା, ଭାଷାଶୈଳୀ ଅବବୋଧ, ଅଗ୍ରଦୂତ, ବାଙ୍କାବଜାର, କଟକ-୭୫୩୦୦୨, ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ ୨୦୦୫, ପୃ-୭୩ ।

୪. ସାରଣୀତ୍ରୟରେ ଥିବା ତଥ୍ୟ ଇଂଟରନେଟର ବିଭିନ୍ନ ଉତ୍ସରୁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଅଛି ।

୫. ପଟ୍ଟନାୟକ, କଇଳାଶ, ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ, କାଦମ୍ବିନୀ ମିଡ଼ିଆ ପ୍ରା.ଲି., ଡୁପ୍ଲେକ୍ସ-୨୦,ଶୈଳଶ୍ରୀ ବିହାର,ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୨୧, ପୃ- ୬ ।

୬. ସାହୁ, ଅଧ୍ୟାପକ ବିଶ୍ୱନାଥ, ଶବ୍ଦ ବଗିଚା (ମନୋଜ କୁମାର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଗଳ୍ପ : ଏକ ଶୈଳୀତାତ୍ତ୍ୱିକ ଅନୁଶୀଳନ), ଏଥେନା ବୁକ୍ସ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ-୨୦୧୮, ପୃ- ୪୫-୫୧ ।

ଓଡ଼ିଶା ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ
ବରପାଲି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ବରପାଲି
ଦୂରଭାଷ : ୭୦୦୮୮୧୪୯୮୯